

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto oikeusministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain 9 §:n 4 momentin muuttamisesta

Vankeuslakia koskevan esitysluonnoksen perusteella saa käsityksen asian taustasta, tavoitteista ja keskeisistä ehdotuksista. Esitysluonnoksessa käy ilmi lainmuutoksen tarve. Esityksen keskeiset vaikutukset on tunnistettu, mutta vaikutuksia vankeihin ja vankilaturvallisuuteen tulisi arvioida tarkemmin.

Esitysluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet

- i) Esityksessä ei käy riittävästi ilmi, miten ehdotetut muutokset vaikuttavat vankeihin, esimerkiksi edistävätkö tai heikentävätkö muutokset vankien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Lisäksi tulisi kuvata esityksen vaikutuksia vankien hyvinvointiin ja terveyteen, esimerkiksi kun vanki on sijoitettuna varmuusosastolla.
- ii) Tällä hallituskaudella on annettu eräitä hallituksen esityksiä, jotka vaikuttavat rikoksentekijöihin, vankiloihin ja rikosseuraamusjärjestelmään. Esityksessä tulisi arvioida tämän esityksen yhteisvaikutuksia jo annettujen esitysten kanssa. Voivatko mahdolliset yhteisvaikutukset aiheuttaa riskejä ehdotettujen muutosten toteuttamiselle?
- iii) Esityksessä tulisi arvioida vaikutuksia vankiloiden turvallisuuteen ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan.

1. Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Tässä esitettävä kuvaus on suora lainaus esitysluonnoksen "esityksen pääasiallinen sisältö" -jaksosta:

" Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vankeuslakia, tutkintavankeuslakia ja puolustustilalakia.

Avolaitokseen sijoittamisen edellytyksiä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että sijoituspäätöstä tehtäessä kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota vangin rikollisuuden laatuun ja vangin vaarallisuuteen.

Muutosehdotusten tavoitteena on varmistaa se, ettei avolaitokseen sijoitettaisi vankeja, joiden arvioidaan jatkavan rikollista toimintaa taikka vaarantavan avolaitoksen turvallisuutta. Ehdotus selventäisi nykyistä sijoittelukäytäntöä.

Varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksiä muutettaisiin vastaamaan nykyistä paremmin varmuusosaston luonnetta turvaamistoimenpiteenä. Varmuusosastosijoittelun tavoitteena olisi nimenomaan tulevan rikollisuuden tai vankilaturvallisuutta vakavasti vaarantavan toiminnan estäminen. Muutosehdotuksilla pyritään siihen, että varmuusosastosijoituksilla voitaisiin puuttua erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan vankilassa. Lisäksi tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle mahdollistettaisiin.

Esityksen tavoitteena on myös ehkäistä päihteiden käyttöä ja salakuljetusta vankilassa. Ehdotuksen mukaan puhelun kuuntelemista koskeva päätös voitaisiin jatkossa tehdä määrääjäksi. Lisäksi säädettäisiin siitä, että varmuusosastolle sijoitetun vangin keskustelu vankeuslain 13 luvun 5 §:ssä ja tutkintavankeuslain 9 luvun 5 §:ssä tarkoitetussa lapsen tapaamisessa voitaisiin kuunnella ja tallentaa.

Edellä mainitut muutosehdotukset perustuvat Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan ”Vahva ja välittävä Suomi”.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi sääntelyä, joka koskee vankilaan ottamisen rajoittamista yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Esitys sisältää myös eräitä teknisluontoisia korjauksia vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin. Puolustustilalakia koskeva muutosehdotus on niin ikään teknisluontoinen korjaus.”

2. Arvio hallituksen esitysluonnoksesta ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksesta saa käsityksen esityksen tavoitteista ja keskeisistä ehdotuksista. Asiaa koskevaa lainsäädäntöä ja kansainvälisiä sitoumuksia on kuvattu selkeästi, mikä on myönteistä.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä sitä, että esitysluonnoksessa käy ilmi voimassa olevan sääntelyn epäkohdat ja puutteet. Esitysluonnoksen nykytilan kuvaus on havainnollinen: siinä on esimerkiksi kuvattu vankien lukumäärää eri laitoksissa ja näissä laitoksissa esiintyneiden rikkomusten määrää.

Esitysluonnoksen mukaan ehdotetuilla säännösmuutoksilla pyritään parantamaan vankilaturvallisuutta sekä helpotettaisiin puuttumista järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan. **Arviointineuvosto katsoo**, että esitysluonnoksessa jää kuitenkin osin epäselväksi, onko vankiloissa ilmennyt lisääntyneesti sellaisia ongelmia, että vankiloiden sisäinen turvallisuus on heikentynyt.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa on informatiivinen kuvaus Suomelle olennaisten verrokkimaiden lainsäädännöstä ja käytössä olevista keinoista. **Arviointineuvosto katsoo**, että esitysluonnoksessa ei käy kuitenkaan ilmi, onko ulkomaisia kokemuksia otettu huomioon esityksen jatkovalmistelussa, ja millä tavalla näitä kokemuksia on hyödynnetty.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa on kuvattu tiiviisti muita toteuttamisvaihtoehtoja ja perusteltu, miksi ne eivät ole olleet tarkoituksenmukaisia esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Esitysluonnoksessa on todettu, että merkittävimpiä muita toteuttamisvaihtoehtoja konkreettisine säännösehdoituksineen on arvioitu oikeusministeriön asettaman työryhmän mietinnössä.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä sitä, että esityksen valmistelun aikana on kuultu vankeja sekä vankeustuomion jo suorittaneita henkilöitä.

2.2 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitysluonnoksen mukaan vangin näkökulmasta on hyvin merkityksellistä, suorittaako vanki rangaistusta suljetussa vankilassa vai avolaitoksessa. **Arviointineuvosto katsoo**, että esitysluonnoksessa ei käy riittävästi ilmi, miten ehdotetut muutokset vaikuttavat vankeihin, esimerkiksi edistävätkö tai heikentävätkö ehdotetut muutokset vankien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Vankien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tulisi arvioida tarkemmin.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että avolaitokseen sijoittamispäätöstä tehtäessä kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota vangin rikollisuuden laatuun ja vangin vaarallisuuteen. Muutoksen tavoitteena on varmistaa se, ettei avolaitokseen sijoitettaisi vankeja, joiden arvioidaan jatkavan rikollista toimintaa taikka vaarantavan avolaitoksen turvallisuutta. **Arviointineuvosto tuo esille**, että vangin vaarallisuusluokituksella on vaikutusta siihen, millaiseen laitokseen vanki sijoitetaan suorittamaan rangaistusta (avolaitos, suljettu vankila, suljetun vankilan varmuusosasto). Vangin sijoituspaikka taas vaikuttaa siihen, miten paljon vangin oikeuksia rajoitetaan vankeusrangaistuksen aikana. Miten merkittävä ehdotettu muutos on vangin näkökulmasta nykytilaan verrattuna?

Voimassa olevan vankeuslain (767/2005) mukaan vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle tiettyjen ehtojen täyttyessä. Varmuusosasto on toiminnallisesti muusta vankilasta eristetty osasto, jossa vangin toimintaa ja yhteydenpitoa vankilan ulkopuolelle valvotaan tavanomaista tiiviimmin. Esitysluonnoksen mukaan vangin sijoittamisesta varmuusosastolle tulisi jatkossa ilmoittaa terveydenhuoltohenkilökunnalle ja vangin terveydentilaa tulisi seurata. Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotetaan, että jatkossa myös tutkintavankeja voitaisiin sijoittaa varmuusosastolle.

Arviointineuvosto katsoo, että esityksessä tulisi kuvata esityksen vaikutuksia varmuusosastolle sijoitettujen vankien hyvinvointiin ja terveyteen. Millaisia vaikutuksia varmuusosastolle sijoittamisella voi olla

vankien psyykkiseen tai fyysiseen terveyteen?¹ Miten vankilan terveydenhuoltohenkilökunta seuraa vangin terveydentilaa?

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että varmuusosastolle sijoitetun vangin keskustelua lapsen tapaamisessa olisi mahdollisuus kuunnella ja tallentaa teknisesti. Kuuntelu ja tallentaminen ei kuitenkaan tapahtuisi tapaamiseen osallistuvien tietämättä, vaan siitä olisi ilmoitettava tapaamiseen osallistuville. Esitysluonnoksen mukaan ehdotettu muutos parantaisi Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksia valvoa erityisesti epäiltyä rikolliseen toimintaan liittyvää viestintää, jos epäillä, että vanki pyrkii jatkamaan rikollista toimintaa esimerkiksi tapaajan tai saattajan välityksellä. **Arviointineuvosto katsoo**, että esityksessä tulisi kuvata tarkemmin, millaisia vaikutuksia ehdotetulla muutoksella on vangin sekä lapsen tai nuoren yksityiselämän suojaan.²

Esitysluonnoksessa on tunnistettu joitakin vaikutuksia vankilaturvallisuuteen. Esitysluonnoksesta annetussa lausuntopalautteessa on ilmaistu huoli ehdotettujen muutosten onnistumisesta sekä esityksen vaikutuksista vankilaturvallisuuteen muun muassa vankiloiden riittämättömän kapasiteetin, vankimäärän kasvun, vähenneiden henkilöstöresurssien ja koulutetun henkilöstön puutteen vuoksi. Tällä hallituskaudella on annettu eräitä hallituksen esityksiä, jotka vaikuttavat rikosentekijöihin, vankiloihin ja rikosseuraamusjärjestelmään.³ Arviointineuvosto on kiinnittänyt antamissaan lausunnoissa huomiota esimerkiksi vankiloiden kapasiteetin riittävyyteen. **Arviointineuvosto katsoo**, että esityksessä tulisi arvioida tämän esityksen yhteisvaikutuksia jo annettujen esitysten kanssa. Voivatko mahdolliset yhteisvaikutukset aiheuttaa riskejä ehdotettujen muutosten toteuttamiselle?

Esityksen tavoitteena on pyrkiä parantamaan vankilaturvallisuutta sekä puuttua järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan. **Arviointineuvosto katsoo**, että esityksessä tulisi arvioida vaikutuksia vankiloiden turvallisuuteen sekä arvioida vaikutuksia järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan.

3. Lainsäädännön arviointineuvoston lausuma

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu vankeuslakia, tutkintavankeuslakia ja puolustustilalain 9 §:n 4 momentin muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä (hankenumero:

¹ Suomalaisten vankien elämänlaatua, terveyttä ja yksinäisyyttä tarkastellaan mm. Sakari Kainulaisen ja Juho Saaren (toim.) teoksessa "Suomalainen vanki – Arjen rakenteet ja elämänlaatu vankilassa" (Vastapaino 2021) sekä Mika Rautasen, Kennet Haraldin ja Sasu Tynin (toim.) Wattu IV - vankiväestötutkimuksessa "Vankien terveys ja hyvinvointi 2023" (Raportti 007/2023, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023). Vangin eristämisen terveysvaikutuksia ja terveydenhuoltohenkilökunnan roolia eristämisyksiköissä tarkastellaan esim. Sharon Shalevin raportissa "A Sourcebook on Solitary Confinement" (Mannheim Centre for Criminology, London School of Economics and Political Science 2008).

² YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (SopS 91/1991) 16 artiklan mukaan lapsen yksityisyyteen, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon ei saa puuttua mielivaltaisesti tai laittomasti eikä hänen kunniaansa tai mainettansa saa laittomasti halventaa. Edellä mainitussa artiklassa todetaan myös, että lapsella on oikeus lain suojaan tällaiselta puuttumiselta ja halventamiselta.

³ Tällaisia esityksiä ovat esimerkiksi hallituksen esitys laiksi rikoslain 6 ja 17 luvun muuttamisesta (HE 129/2024) sekä hallituksen esitys aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 204/2024). Näistä molemmista hallituksen esityksistä arviointineuvosto on antanut lausunnon (VN/33312/2024-VNK-2 ja VN/29035/2024-VNK-2).

OM039:00/2021), jonka oikeusministeriö toimitti arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 27.3.2025.
Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa tyydyttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

Helsingissä 10. huhtikuuta 2025

Leila Kostiainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Essi Römpötti

Erityisasiantuntija, lain säädännön arviointineuvoston sihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
valtioneuvosto.fi
p. 0295 16001

Liite 1 Arviointineuvoston käyttämät standardilausumat

5. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää kiitettävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvostolla on vain vähäisiä lisäsehdotuksia hallituksen esitysluonnokseen.

4. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

3. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa tyydyttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

2. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa välttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Hallituksen esitysluonnoksessa on olennaisia puutteita ja esitysluonnosta tulee korjata neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

1. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnoksen puutteet ovat niin merkittäviä, ettei esitysluonnos täytä lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimuksia. Hallituksen esitysluonnoksen pohjalta ei pysty muodostamaan riittävää ja perusteltua käsitystä esityksestä, eikä sen taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ilman puutteellisuuksien korjaamista on vakavasti harkittava, voiko hallituksen esityksen antaa eduskunnan käsiteltäväksi.*

* Viimeinen virke jätetään pois niissä tilanteissa, kun esitystä ei käytännössä voida vetää pois.